

Artikkel basert på mitt Keynote foredrag under Cutting Edge kulturskole 2024: Cutting Edge or Cutting Corners i Trondheim 22. oktober 2024.

Kulturskolens sjel – er den i spill?

Gode kulturskolevenner,

Da han tok kontakt spurte Bjørn-Terje Bandlien om jeg kunne fortelle om Samordnet musikkforsøk, og om den betydning dette forsøket også hadde for de andre nordiske land. På forhånd hadde jeg tenkt å ta opp det som hadde skjedd i Trondheim i vår, der kulturskolen uten forvarsel var flyttet fra skoleetaten til kultur. Etter hvert så jeg at jeg ikke kan snakke om nå-situasjonen uten å ha med historien. I denne bearbejdede versjonen av foredraget har jeg tatt med noe av det som ble skåret bort i det opprinnelige for å tilpasse seg rammen på om lag 20 min.

Jeg viser allerede innledningsvis til disse artiklene

- *Wikipedias gode artikkel om Samordnet musikkforsøk, og*
- *dokumentarkivet på Norsk kulturskoleråds hjemmeside, bl.a. med Særtrykk om forsøket fra Forsøksnytt nr. 7 1978*

Samordnet musikkforsøk (1974 – 1981)

Jeg velger å starte med det notat lederen for IMTEC, professor Per Dalin, i 1982 sendte Europarådets kulturkommisjon i etterkant av evalueringsrapporten om forsøket. Der konkluderte han:

«Rapporten konkluderte med at forsøket hadde vært det viktigste prosjektet i musikkutdanningen i Norge»

Selv Dalin kunne imidlertid ikke forutse hvor mye forsøket i årene senere kom til å bety for musikk- og kulturskolesaken i Norge.

Hva dreide så forsøket seg om?

Samordnet musikkforsøk var et ambisiøst prosjekt. Det omfattet all offentlig undervisning i musikk i Trondheim. «fra barnehage til universitet». Ideen til forsøket kom fra Kåre Opdal, som to år før, i 1972, hadde blitt ansatt som rektor i Trondheim kommunale musikkskole. Han hadde bakgrunn fra forsøksvirksomhet i Sandnes i Rogaland, hadde vært med å bygge opp musikkskolen, orkestervirksomhet og en nyskapende musikklinje på den videregående skolen i byen. Etter at han kom til Trondheim, hadde han fått et helt år til å planlegge oppstarten av musikkskolen. I den perioden utarbeidet han også utkastet til forsøksplan.

Politikerne støttet ideene hans, og med støtte fra Forsøksrådet for skoleverket, kom forsøket i gang våren 1974. Et forsøksutvalg ledet prosjektet. Det besto av nøkkelpersoner fra de sektorer og institusjoner som var involvert.

Institusjoner med i musikkforsøket

Starten i 1974

SAMORDNET MUSIKKFORSØK I TRONDHEIM (1974-1981)

Forsøket kom, som planlagt, til å vare i 7 år og ble det mest omfattende forsøk som hittil har vært i norsk skole når en ser bort fra etableringen av den ni-årige grunnskolen.

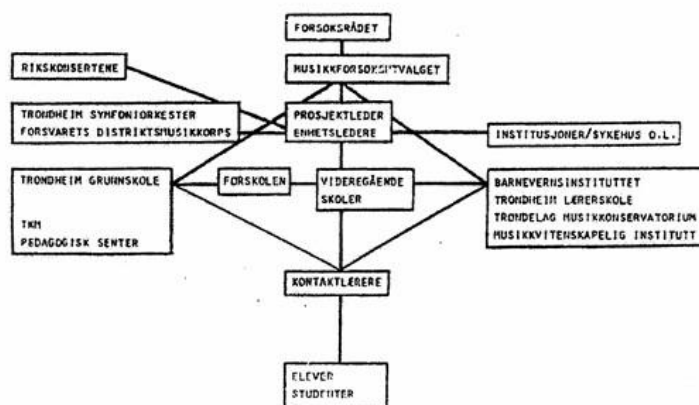

Fig. 1 Samordnet musikkforsøk i Trondheim

Den allmenne musikkopplæring og utdanning

Samordnet musikkforsøk hadde to søyler. Den ene var å styrke den allmenne musikkopplæringen og utdanningen på feltet, skape en sammenheng fra bunn til topps i systemet, og iverksette nye tilbud der noe manglet. Dette skjedde gjennom omfattende kursvirksomhet og videreutdanningstilbud for lærere i alle skoleslag. Det går for langt å komme grundig inn på dette her, men i en artikkel i et av Lærerutdanningsrådets temahefter (1993) oppsummerte jeg i ettertid denne del av forsøket slik:

- Opprettelse av øvingsskole for Trøndelag Musikkonservatorium
- Igangsetting av musikklinje i videregående skole. (Kom året etter forsøket sluttet).
- Videre- og etterutdanningstilbud for lærere ved Trondheim lærerhøgskole og Barnevernsinstituttet Dronning Mauds Minne
- Etablering av «Musikkpedagogisk forskningsutvalg»

Den integrerte musikkolen

Den andre søylen var den spesialiserte musikkundervisningen, der musikkolen var grunnmuren, og forsøkets hovedprosjekt.

Musikkolen skulle bygge på planverket for grunnskolen – **Mønsterplanen** - og være en del av skolestrukturen. Musikkolen skulle hjelpe og støtte grunnskolen i musikkfaget, men forholdet var gjensidig da en styrket grunnskole ville gi musikkolen et bedre utgangspunkt for rekruttering til sin undervisning.

<p>M74 – Hovedpunktene</p> <ul style="list-style-type: none">• Frihet til lærerne til å utforme undervisningen.• Elevsentrert undervisning, pedagogisk differensiering.• Bredt fagtilbud med både teoretiske og praktiske fag skulle bidra til en helhetlig utvikling av elevene.	
--	--

Musikkolen ble betegnet som **den integrerte musikkole**». Målet var å nå ut til alle elever uten de sosiale og faglige **utestengingsmekanismer** som var til stede i de private, men også de få kommunale, musikkoler som fantes på denne tiden: Ofte opptaksprøver, høye skolepenger og ventelister for å komme inn.

Som initiativtaker til musikkforsøket og rektor i den nye musikkolen, var selvsagt Opdal sentral på alle områder. Jeg ble nyåret 1974 tilsatt som prosjektleder. De fire inspektørene som var ansatt i musikkolen ved oppstarten høsten før, var samtidig fagrettlere i musikk i grunnskolen. De ble nå også enhetsledere i forsøket med hver sine ansvarsområder. I en periode var, i tillegg til disse, en arrangør engasjert for å hjelpe til med å produsere undervisningsmateriell til gruppeundervisningsforsøkene.

Enhetslederne skulle koordinere arbeidet på følgende områder:

- *Lærerkurser (primært for grunnskole og musikkole)*
- *Skolekonserter (i samarbeid med Rikskonsertene)*
- *Estetiske valgfag på grunnskolens barnetrinn*
- *Elevopptredener i institusjoner / sykehus*

Prosjektleder og rektor ledet og samarbeidet med faglærerne om forsøkene med gruppeundervisning.

Tilbudet i estetiske valgfag la blant annet grunnlag for **kombinerte lærerstillinger** musikk-skole-grunnskole. Musikk-skolelærere med kompetanse i allmenn musikkundervisning kunne også ha slik undervisning.

Utvikling av gruppeundervisningsmetoder og materiell hadde ikke bare pedagogiske intensjoner, det var også et bidrag til å utnytte lærerressursen mer effektivt. Dette delprosjektet med smågrupper foregikk i musikk-skolen, med lærere på strykeinstrumenter, blåseinstrumenter, piano, gitar og el-orgel. Mitt metodeopplegg for messingblåsere ble utprøvd i et tjuetalls musikk-skoler, og senere publisert.

Mitt bidrag i gruppeundervisningsforsøkene

Som ledd i forsøket var det innført estetiske valgfag på grunnskolen 4. og 5. trinn, blant annet instrumental og vokal undervisning i grupper, stort sett med lærere fra musikk-skolen som medvirket i gruppeundervisningsforsøkene. Estetiske valgfag ble en suksess. I flere år gikk om lag 500 elever på gratis opplæring i sin lokale skole, mens de i musikk-skolen måtte betale. Søkningen til musikk-skolen eksploderte, men også skolens budsjetttramme!

«Det åpne opptak»

Forsøksutvalget så seg nødt til å omdisponere av sine midler, men det strakk etter hvert ikke til, og det ble satt sammen en statsstøttekomité for å prøve å få statlig hjelp. Som prosjektleder ble jeg valgt som leder, og sammen med Kåre Opdal lyktes vi i 1976 å få den første statsstøtte til forsøksmusikk-skolen – på kr 50.000! Selv om beløpet fra staten ble økt fra år til år, og valgfagtilbudet og omdisponering av forsøksmidler hjalp til, ble det «*åpne opptak*» etter hvert umulig.

En musikk-skole med intensjon om nå ut til alle elever, kunne ikke avvise barn, sette dem på lange ventelister eller heve skolepengesatsen for å øke budsjettet.

«Åpent opptak» ble tidlig en stor debatt både i musikk-skolen og i offentligheten.

Med bakgrunnen fra statsstøttekomiteen i forsøket, ble jeg i 1980 valgt inn i styret for Norsk Musikkoleråd for å lede dette arbeidet. Da jeg tre år senere ble ansatt som rektor på konservatoriet, videreførte Kåre Opdal min rolle i styret.

Politikeren som ble «tent»

Tenkningen bak **den integrerte musikkolen** må kunne karakteriseres som genial! På ett vis var den så enkel og innlysende at alle som ble informert, umiddelbart forsto hvorfor dette var bra. Mange politikere i Trondheim gjorde det. Men da stortingsrepresentanten Kjell Magne Bondevik i et møte med Kåre Opdal i 1978, hadde blitt «tent av ideen», akselererte den politiske prosessen. Bondevik reiste den første interpellasjonsdebatt om musikkoler i Stortinget 6. februar 1980. To år senere kom den første generelle statsstøtten. Bondevik fulgte opp denne, nå som Kirke- og undervisningsminister. Da han var blitt statsminister, støttet han i 1997 helhjertet opp om sin kirke- og undervisningsminister Jon Lilletun da denne foreslo å lovfeste musikk- og kulturskolene.

Kjell Magne Bondevik

ble tent av ideen om «Den integrerte musikkolen»

Deretter

- reiste han interpellasjonsdebatt,
- fulgte opp statsstøtten, og
- ga full støtte til lovforankringen

Kjell Magne Bondevik er uten tvil den politiker som har betydd mest for utviklingen av skoleslaget i Norge - med utgangspunkt i **den integrerte forsøksmusikkolen** i Trondheim. (I løpet av forsøksperioden utvidet til kommunene Bjugn og Sandnes.)

I årene etter forsøksperioden ble det utarbeidet omfattende informasjonsmateriell om musikk- og kulturskolen, alt basert på ideologien og prinsippene knesatt gjennom musikkoleforsøket, de politiske debattene som fulgte, og en rekke offentlige utredninger.

I tillegg til Opdal og Bondevik må Wilhelm Dahl framheves. I sine 15 år som direktør i Norsk kulturskoleråd sto han i front for arbeidet med lovforankringen. I tillegg skapte han en organisasjon for skoleslaget som ikke hadde sin like i Europa. Wilhelm Dahl hadde vært musikkskolerektor i Trondheims nabokommune Malvik, og fulgte Samordnet musikkforsøk tett. Han kjente og bifalt grunnprinsippene fullt ut da han i 1989 ble første direktør i kulturskolerådet.

Wilhelm Dahl

- «skapte» Norsk kulturskoleråd
- skapte Positivt skolemiljø
- Drev fram kulturskoleloven i 1997 i nær dialog med Kirke og undervisningsminister Jon Lilletun

I 2004 overtok jeg etter Wilhelm. Ringen var sluttet fra forsøksperioden. Vi hadde gjennom årene hatt god kontakt, jeg var også etter forslag fra rådet i 1993 blitt oppnevnt av Kirke og undervisningsdepartementet som leder for et utvalg som utredet det nasjonale prosjektet **Positivt Skolemiljø**. Der kunne lærere i grunnskolen og kulturskolen gjennom en tiårs periode møtes på regionale samlinger for å praktisere samhandling mellom de to skoleslagene, selve grunnideen i musikkskoleforsøket. Alltid organisert og ledet av utviklingsavdelingen i kulturskolerådet.

I dag ser jeg – med bakgrunn i det som nå har skjedd i Trondheim, og i etterpåklokskapens lys, at kulturskolens kobling til - nærmest symbiose med - grunnskolen skulle vært sterkere framhevet i årene etter lovvedtaket.

Mange av oss innså ikke at det kunne være nødvendig – det var jo så selvsagt! Og selv om det alltid ble nevnt, kom det i skyggen av det som etter hvert ble i fokus – suksessen med opplæringsstrukturen, først og fremst synliggjort med strykerne.

«Fra minifiolinist til Trondheimsolist»

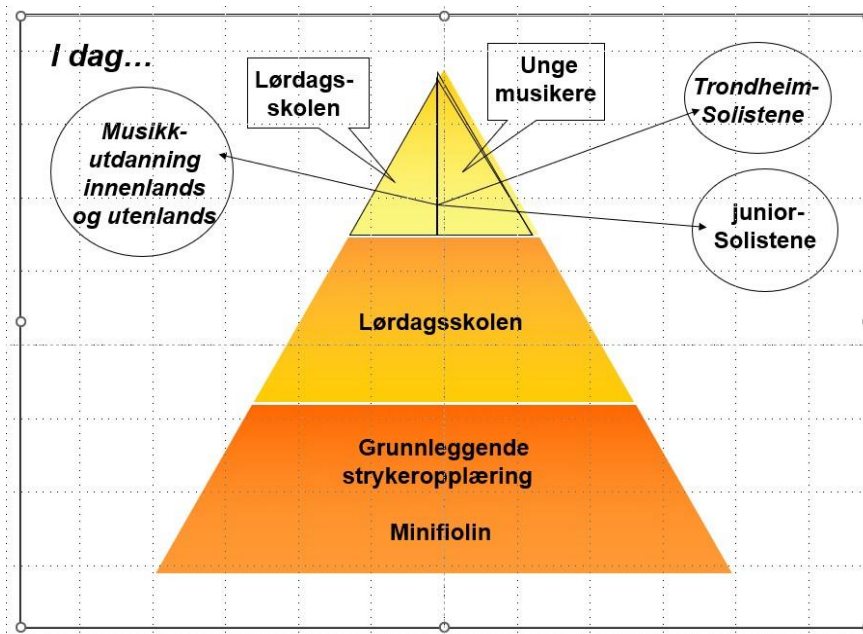
Også det startet i Trondheim, som en konsekvens av gruppeundervisningsforsøkene, ønsket om økt rekruttering til skoleorkestrene, og et opplegg i **minifolin** utarbeidet av Opdal for barn i 4-6 års alder. Minifolin slo virkelig til. Etter få år deltok nær 500 småbarn med foresatte i tilbudet.

Den tidlige starten, i kombinasjon med rekrutteringen av strykere fra valgfagene og de fire skoleorkestrene, skapte behov for et fordypningstilbud for elever som sprengete den ordinære progresjonen i undervisningen. Opdal så selvsagt utfordringen. I 1986 ble **Lørdagsskolen** en realitet. Dette skapte i sin tur «strykerpyramiden», der barn og unge kunne gå i en kontinuerlig undervisning fra de startet i barnehagealder til de gikk ut videregående skole.

Etter hvert førte det til at min kollega på konservatoriet, fiolinisten Bjarne Fiskum etablerte **Trondheimsolistene**, med studenter fra konservatoriet og de beste elevene fra Lørdagsskolen.

Kulturskolens rektor, Vidar Hjemås, som i 1995 overtok etter Opdal, ga pyramiden det treffende tittelen «Fra minifiolinist til Trondheimsolist». «Strykerpyramiden» skapte oppmerksomhet langt ut over Trondheims grenser. Blant annet i tidsskriftet «The Strad». For min del ble modellen og overføringsverdien til andre disipliner brukt i en rekke foredrag, blant annet for de frivillige musikkorganisasjonene korpsforbundet og orkesterforbundet.

Med støtte fra fiolinist Arve Tellefsen og preses ved Vitenskapsselskapet i Trondheim, Kristian Fossheim, foreslo jeg i 2009 et forskningsprosjekt om pyramiden. Etter noen omveier resulterte det i 2015 i en artikkel av Grete Wennes og Torild Oddane. I kap 8 i boka «Ledelse for læring i mulighetens skole». Redaktører Emstad og Angelo.

Den norske kulturskolemodellen i Norden og Europa

Lørdagsskolen og strykerpyramiden var sentral i presentasjonen av «Den norske kulturskolemodellen» i mine år i kulturskolerådet. Det gjaldt både for besøkende fra inn- og utland og på konferanser nasjonalt, i Norden og flere Europeiske land. Den inngikk senere også i en prosess i Den europeiske musikkskoleunion EMU, i 2009, der jeg med støtte av de nordiske land ble satt til å lede gruppen «**Arts Connection**». Vi konkluderte med forslag om å søke prosjektmidler for å utvikle organisasjonen til å omfatte kulturskoler. Hvordan dette ble videreført etter min tid, kjenner jeg ikke til, men Timo Klemettinen, som bidro sterkt i gruppen, ble senere generalsekretær i EMU.

Både som leder av Musikkonservatoriens rektorkollegium og årene i kulturskolerådet, lærte jeg å verdsette samarbeidet med nordiske kolleger høyt. På en konferanse i Stockholm i 2006 i regi av SMoK, den svenske musikk- og kulturskoleorganisasjonen, holdt jeg et foredrag Der pekte jeg på at vi i Norge hadde tatt lærdom av både fra Sverige og Finland: breddenetningen i den svenske kulturskolen og den mer spissede profilen i den finske musikkskolen. Her er plansjene jeg viste fram.

Inspirasjon fra Sverige:

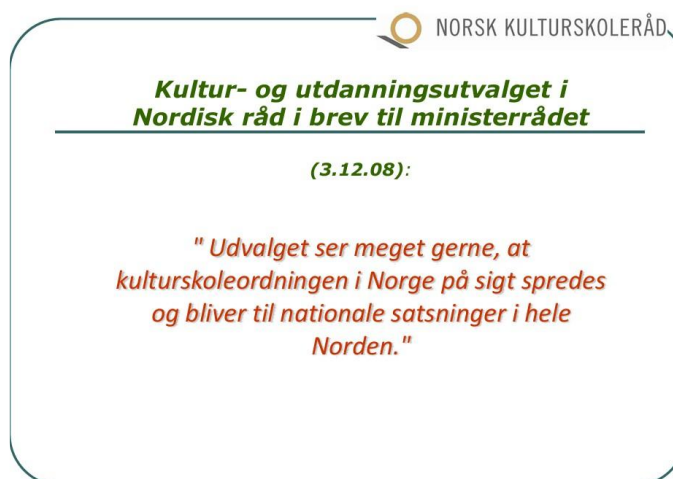
Inspirasjon fra Finland:

Det kulturelle veksthus

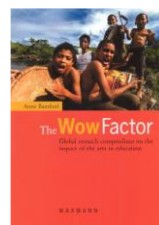
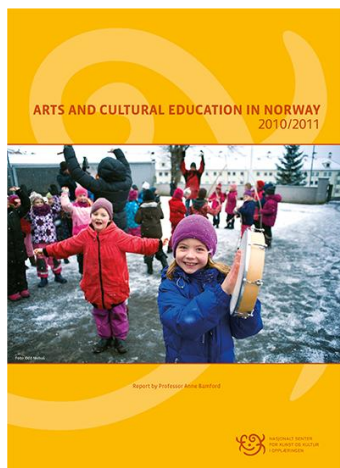
Den norske kulturskolemodellen sto sentralt i et fellesprosjekt mellom den nordiske Musikk og kulturskoleunion og – Nordisk Union for Musikutbildare NUMU. NUMU arrangerte en nordisk konferanse i Trondheim. Min islandske kollega Arni Sigurbjarnarson og jeg var invitert som foredragsholdere. I en pause ble vi sittende sammen med den danske folketingsrepresentanten og musikkskolerektor Bente Dahl. Vi snakket om de kulturelle fellestrekk det var i de nordiske land, men også variasjoner og særegenheter som det enkelte land kunne lære av.

Ut av dette kom tanken om «**Det kulturelle veksthus**», et samarbeid mellom våre organisasjoner om å sette musikk- og kulturskolene på dagsorden i et fellesnordisk prosjekt, der landenes forskningsmiljøer ble med. Bente Dahl sørget for invitasjon fra Utdannings- og forskningskomiteen i Nordisk råd, og prosjektet ble lagt fram for komiteen i Helsingfors senere på året. Dette førte i etterkant til denne uttalelsen:

Jeg vet ikke i hvilken grad uttalelser har hatt noen konsekvenser i våre naboland, men inspirert av våre danske kolleger, tok vi kontakt med den australske forskeren Anne Bamford. Hun hadde gjennomført en nasjonal evaluering av musikkundervisningen i dansk skole, så både Arni og jeg fikk skaffet midler til det samme på Island og i Norge. Hos oss med økonomisk støtte og hjelp av Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, der jeg var med i fagrådet. Rapporten: «**Arts and Cultural Education in Norway 2010/2011**» ble utgitt på engelsk, men fikk en kortere utgave på norsk.

Resultatet av NMKUs prosjekt «Det kulturelle vekshus». Rapport av Anne Bamford.

«På vei til kulturskole for alle»

Mitt siste oppdrag for Norsk kulturskoleråd var å medvirke i å lage boka om organisasjonens 40-årige historie. Jeg hadde da jeg pensjonerte meg foreslått og fått gjennomslag for bokprosjektet, og ble sammen med styreleder og informasjonsleder en av redaktørene for boka. Mitt primære ønske var, gjennom intervjuer med noen av de historisk viktigste personene både for skoleslaget og organisasjonen, å få deres personlige beretninger om hvordan og hvorfor kulturskolen og kulturskolerådet ble en suksess. Jeg velger å nevne denne boka, «På vei til kulturskole for alle», da den gir et viktig historisk innblikk, og fins i digital versjon i dokumentarkivet på kulturskolerådets hjemmeside.

40-års jubileumsboka til Norsk kulturskoleråd

- mitt bidrag til historien om musikk- og kulturskolene i Norge

Intervjuer med blant andre:

Kåre Opdal – «Musikk skolens far» (Aftenposten 4.10.2024)

Wilhelm Dahl – gründeren av Norsk kulturskoleråd

Kjell Magne Bondevik – politiker som har betydd mest for musikk- og kulturskolesaken

Så kom sjokket i Trondheim!

I de 11 år som har gått, har jeg i stor grad abdisert fra feltet. Fra min dvale som kulturskoleforkjemper ble jeg brått vekket av heftige artikler i vår regionavis Adresseavisen i slutten av mai måned.

Midt-norsk debattKronikk: 1000 tegn inkludert mellomrom
Sendes til kronikk@adressavisen.no

Innlegg signeres vanligvis med navn. Redaksjonen må vite navnet også når innlegget skal trykkes uten navn. Send med adresse og telefonnummer.

Innlegg**WENCHE WAAGEN**
Sjef og redaktør for musikk,
NTNU

høyere utdanning.

Det vitner om manglende innsikt og historieløshet fra byrådets side, og bryter med hele fundamentet for utviklingen av Trondheims kulturskole. På den kommunale**Kulturskolen er en skole****Kulturskole**

OPPEVEKST og utdanning
GURINJUNG og utdanning
INGRID VILJE og utdanning
HELENE MATHIASSEN og utdanning
LEA MICHENSEN og utdanning
SELA WAAGEN og utdanning

Det er med glede, og kanskje vi har en del å lære av de som har gjort det bra.

spesialisert opplæring i kunst, idrett og sport, og samtidig støtte og utfordring av de som ikke er utvalgte. Gjennom skolen lærer barn og ungdommer å samarbeide med andre, og å ta ansvar for sine egne valg. Det er viktig å ha en skole som er åpen for alle, og som gir alle mulighet til å lære og utvikle seg.

Vi er stolte av å være en del av Trondheims kulturskole, og vi tror det er viktig å ha en skole som er åpen for alle, og som gir alle mulighet til å lære og utvikle seg.

Vi er stolte av å være en del av Trondheims nye byråd for kultur. Trondheims kulturskole er en skole som er åpen for alle, og som gir alle mulighet til å lære og utvikle seg. (Bilde: Trondheims kulturskole)

Trondheims kulturskole er en suksess, hvorfor gjør dere dette?**Kulturskole**

NORA BILALOVIC KULSET
Fotograf, NTNU

Trondheims nye byråd har, for første gang, tatt til orde for å styrke kulturskolen. Dette er en viktig sak, og det er godt å se at byrådet er opptatt av å styrke kulturskolen. Trondheims kulturskole, fra Oppvekst

og utdanning til Kultur, idrett og friluftsliv. I tillegg, det er jo en KULTURskole, tenker du kanskje nå, hvorfor korer de da ikke best hjemme under Kulturavdelingen?

Kulturskolen er kultur, men den er også en skole. Tett samarbeid med nettopp grunnskolen er en av de viktigste årsakene til Trondheim kulturskoles store suksess. Også på

landsbasis. Look to Trondheim. Kjære nye byrådsleder Kristian Dahlberg Hauge, hvor er de faglige argumentene for denne flyttingen?

Hvorfor har ikke fagmiljøet fått se dem? Hvor er risikovurderingen for å flytte noe som fungerer så bra som Trondheim kulturskole? Hvorfor har ikke fagmiljøet fått se den? Hvor er høringen?

Det første innlegget av Wenche Waagen, med overskriften «Trondheim kulturskole – et kompetansetårn i fare». Den ble etterfulgt av «Kulturskolen er en SKOLE» forfattet av en rekke lærere ved skolen, og «Trondheim kulturskole er en suksess, hvorfor gjør dere dette?», signert instituttleder Nora Bilalovic Kulset ved NTNU Musikk her i Trondheim.

Hva var foranledningen?

I løpet av våren hadde Trondheim kommune innført parlamentarisme. De tre styrende partiene i bystyret hadde opprettet et **byråd** som kommunens operative organ. I organiseringen av sine interne ansvarsområder hadde de flyttet kulturskolen fra avdeling for Oppvekst og utdanning til Kultur, idrett og friluftsliv. Etter 50 år i skolesektoren, uten å involvere skolens rektor eller tillitsvalgte! Lærerne publiserte et opprop på nettet. Nær 1500 personer har til nå signert, mange har også gitt relativt krasse kommentarer. Kulturskolens rektor har flere ganger stått fram med kritiske synspunkter både på framgangsmåte og faglige og praktiske konsekvenser.

Adresseavisen

LESEKORT 2
«Trondheim trenger langtidsløst planer for byens fremtid.»

Historiens første byråd i Trondheim Staker ut ny politisk retning

«Her ligger en ideologisk dreining vekk fra politikken som har vært førende i Trondheim de siste 20 årene», skriver Adresseavisens politiske redaktør Siv Sandvik. Byrådsleder Kristian Dahlberg Hauge vil la private styre prosessen.

NYHETER side 10 og 11 og KOMMENTAR side 2 og 3

Byrådsleder Kristian Dahlberg Hauge, Venstres Trond Åm og Høyres Lise Færevik presiserer endringene i

– Hasardiøs flytting av kulturskolen

Vegar Snofugl, rektor ved Trondheim kulturskole. FOTO: LISA PEDERSEN

Til nå har over 1000 signert protest mot at Trondheim kulturskole blir flyttet ut av skolesektoren.

»Trondheim Barn og unge

Nyheten om at Trondheim kulturskole flyttes fra avdeling Oppvekst og utdanning til kultur- og fritidsbudsjetten er som en bombe i miljøet i forvokke.

Den er forankret i opplæringsloven, med Kunnskapsdepartementet som overste myndighet, og den har vært en foregangs-skole på landsbasis.

– En av våre suksesskriterier er at vi ligger under skoleorganisasjonen.

Skolen har 216 ansatte, i all hovedsak rekruttert som under-

støtende flytting har vært prøvd ut i Oslo og i Bergen, med veldig dårlige resultater for kulturskolene, fortsetter Snofugl.

I dag står 1500 barn på venteliste for å få plass i kulturskolen.

– Vi er en desentralisert skole, som underviser ved 45 ulike skoler rundt om i byen. Vi har også bygget opp bydelstenter, i alle ulike bydeler, med et fullverdig tilbud til alle barn og unge etter skoletid. Byåsen skole er et slikt sentrum, og her får 600 elever undervisning hver uke.

Snofugl mener det er lettere å samarbeide med disse skolene

– Jeg har så langt ikke fått gode argumenter for flyttingen, bare hvorfor kulturskolen må bestå som i dag, sier kommunalråd Vegard Frøseth Fenes.

Han presiserer at saken ikke er behandlet politisk, men at dette er et administrativt forslag som har kommet i forbindelse med innføringen av parlamentarismen.

Er avgjørelsen reversibel?

– Ja, absolutt. Jeg håper dette reverseres for det nye byrådet trer i kraft. Kulturskolen må fortsatt defineres som en utdanningsinstitusjon. Ikke en fritids-

Trondheim kulturskole – blir fyrtårnet slukket?

Kulturskolen

Byrådsleder Hauge vil overføre og overordne kulturskolen til kultur- og fritidsbudsjettet.

Byrådet i Trondheim har flyttet den kommunale kulturskolen

utfordringer i Oslo og Bergen skal ha opplevd etter å ha gjort det samme.

De innrømmer at disse be-kyrningene er reelle, ikke «tatt ut av lufta». Samtidig kjøperes Trondheim kulturskolens tette bånd til grunnskolen, og de

Ser de ikke at tillitsvalgte i det frivillige kulturlivet må bli skrekklagne av å få den store kulturskolen inn på «stille» budsjettområdet. Det som nå skjer i Trondheim, fortjener seg som en utvilsomt og forfasett kopi av det byrådene i Oslo og Bergen har gjort.

Senere, etter at fagkretsen i skoleslaget hadde blitt utvidet med lag som dans, teater og visuelle kunstlag, ble Trondheims kulturskole for årene 2006–2009 valgt ut som en av fire nasjonale demonstrasjonsskoler. Den eneste blant storbyene.

Gjennom alle år har KS-rapporter, utredninger i regi av Utdanningsdirektoratet, Kilde og undervisningsdepartementet, stortingsmeldinger og forarbeidet til opplæringsloven, bygd på erfaringene fra Trondheim.

Selv ble jeg som tidligere direktør i Norsk kulturskoleråd intervjuet, og ga uttrykk for at dette måtte være et arbeidsuhell.

Det som har skjedd i ettertid, viser at det ikke er et arbeidsuhell. Byrådet lot seg ikke rokke. De var paradoksalt nok enige i at 50 år på skolesektoren hadde vært en suksess, men mente at en gjennom en samarbeidsavtale mellom kulturskolen og avdeling for Oppvekst og utdanning ville løse problemene som var rapportert fra Oslo og Bergen, der byråd har sine kulturskoler plassert på kulturområdet. Til og med regionavisen Adresseavisen har bedt byrådet om å snu dersom endringen ikke gir en bedring.

Det er innlysende for meg at den lange forsøksperioden og all oppmerksomhet om kulturskolen i media i etterkant, har gjort noe med DNA'et til folk her i byen. Selvsagt aller mest til lærere og ledelse i kulturskolen og utdanningsløpet videre, men også i skoleverk og kulturliv. Tusenvis av innbyggere har gjennom årene vært elever, foresatte, lærere og rektorer i skolen, eller tillitsvalgte i de frivillige organisasjonene. Alle disse har opplevd kulturskolen som en naturlig del av skolesystemet.

Det har også politikeren som bidro til det politiske gjennomslag i kulturskolesaken nasjonalt, Kjell Magne Bondevik. Da jeg i sommer informerte han om det som hadde skjedd i Trondheim, svarte han i en epost:

Kjell Magne Bondevik – august 2024:

«Det har vært en grunnleggende tanke å integrere tilbudet om kulturskole i det generelle skoletilbudet. Dette var sentralt i de epokegjørende forsøkene med musikkskoler i Trondheim, Bjugn og Sandnes og dette la vi vekt på helt fra da vi fikk støtte til musikk /kulturskolene inn på statsbudsjettet. Det er viktig at alle skolebarn kan møte tilbudet om kulturskole og til en overkommelig pris.»

Det som har skjedd, reiser flere spørsmål.

Som jeg nevnte tidligere: Har vi som har frontet kulturskolen etter forsøksperioden underkommunisert betydning av skoletilknytningen? Eller har de mange veiledninger, utredninger om meldinger som er bygd på dette prinsippet, ikke hatt den innflytelse i kommunene som en hadde antatt? Spesielt i de største bykommunene? I småkommunene, med nærheten mellom personer og etater, vil plasseringen av kulturskolen i skole eller kultur ha mindre betydning.

Eller er det jeg, som ikke har fulgt det siste tiårets utvikling, som ikke har fått med meg at kulturskolens profil er endret – at den går i retning av det som av mange oppfatter som **et fritidstilbud**? Min mangeårige kollega og venn, Dag Krafft i SMOK - den svenske kulturskoleorganisasjonen, mente, da vi hadde kontakt i september, at dette var situasjonen hos dem:

«Generellt har Kulturskolan (KS) gått från att ha varit en skola till att vara en fritidsverksamhet. Kommunen bestämmer vilken förvaltning KS skal ligga under, och det har varit en strid ström från skolförvaltning till kulturförvaltning»

Med min kjennskap til svenske kulturskoler, er ikke dette overraskende. Den utviklingen Krafft beskriver er likevel interessant. Kan dette ha «smittet» over til oss i Norge? I Sverige som hos oss er det opp til den enkelte kommune å bestemme hvor i organisasjonen kulturskolen skal ligge. Vår lovparagraf, iverksatt fra 1998, er på dette området upresis. Få år etter den kom, ble også de få kriterier som gjaldt for tildeling av statsstøtte til kulturskolene fjernet. (Blant annet nivået på skolepengene.) Til tross for kulturskolerådets rammeplan og velmenende festtaler, er kulturskolen i dag – både ideologisk og prinsipielt – «fritt vilt».

Ideologien «Kulturskole for alle» fortøner seg ikke bare som en utopi. Med nivået på skolepenger og langvarige ventelister i mange kommuner, framstår den nærmest som en floskel! I den sammenheng fortøner prinsippet om plassering i skole- eller kulturetatt seg som lite vesentlig. På kort sikt kan det kanskje være det, men over tid snakker vi om

hva kulturskolen skal være – om kulturskolens sjel.

I mine funderinger omkring hva som er på gang, oppsøkte jeg kulturskolerådets hjemmeside. Her fant jeg at den nye Opplæringsloven, gjeldende fra 1.8 i år, har et «kapittel 26 Kulturskolen», nå med to setninger - om kulturskolen. Den første §26-1 med uvesentlig endring fra den opprinnelige. Den andre derimot, med en tekst som både forbauset og skurret. Der heter det:

26-2 Formålet med kulturskolen

Kulturskolen skal legge til rette for at elevane får delta i ulike aktiviteter der dei får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Setningen er tvetydig. Er det kulturskolen som skal stå for aktivitetene, eller skal den gi elevene et grunnlag for å delta i kulturelle aktiviteter. En vesentlig forskjell!

Kulturskolerådet hadde, som meg, reagert på «elevane får delta i aktiviteter». På en høring i Stortinget hadde de foreslått en endring av setningen, men ble ikke hørt.

I Kunnskapsdepartementets forarbeid til loven fant jeg imidlertid at de hadde adoptert en for meg ukjent definisjon av kulturskolen fra *kulturdepartementets St. meld 18 (2020-2021) Oppleve, Skape, dele – Kunst og kultur for, med og av barn og unge*.

Der sies det:

Kulturskolen er en skoleaktivitet – en kulturaktivitet og fritidsaktivitet

Hva innebærer en slik definisjon? Kunne noen finne på å si at *grunnskolen er en skoleaktivitet*?

I forsøksmusikkskolen, og i kulturskolen i Trondheim etter den tid, var ett av de sentrale prinsippene at skolen ikke skulle ha egne kor, korps eller orkestre, eller annen virksomhet som svekket ansvaret, eller ble opplevd som konkurrerende med kulturlivets lag og organisasjoner!

Gjort mer generell og prinsipiell, innebærer dette for meg følgende definisjon:

Kulturskolen er en skole, som gjennom sin opplæring av barn og unge i kunstfag skaper kulturaktiviteter – også fritidsaktiviteter, men ikke overtar dem.

På en studiereise for forsøksmusikkskolens ledelse til Sverige på midten av 1970-tallet, opplevde vi at kulturskoler hadde *institusjonalisert de frivillige kulturaktivitetene*. Med rette eller urette, men slik fortonte det seg for oss med det klare skille av ansvar og funksjon vi tilstrebet. Vi skulle hjelpe og støtte det frivillige musikkliv, ikke rive grunnen unna det. Dette etterlevs også fullt ut i Trondheim kulturskole i dag.

Behov for en Case Study i Trondheim

Byrådet i Trondheim har i sin tiltredelseserklæring uttalt at de støtter universitetskulturskoleprosjektet (UniKuP). Om de ikke umiddelbart er villig til å flytte kulturskolen tilbake til skoleetaten, kan de sørge for dette:

1. *Bidra med å finansiere en «case study» innenfor rammen av universitetskulturskoleprosjektet slik at det kan gjøres en vitenskapelig basert konsekvensanalyse av flyttingen av kulturskolen i Trondheim fra skole- til kultursektoren.*

- 2. Gjennomføre en drøfting av § 26.2 i den nye opplæringsloven som kan hevdes å være i strid med intensjonene bak den integrerte musikk- og kulturskolemodellen, det faglige og politiske grunnlaget både for statsstøtteordningen og den senere lovforankring av de kommunale kulturskolene i Norge.*